

БӨЛІМ: ПАЙДАЛЫ

Қиын балалармен жұмыс жасаудың 10 тиімді тәсілі: мұғалімдерге практикалық кеңестер

ЖАРИЯЛАНДЫ
18.07.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/181820/>

Мұғалімдер үшін қиын балалармен нәтижелі жұмыс істеуге көмектесетін негізгі қағидалар мен дәлелденген тәсілдер тізімі төменде берілген:

1. Сабырлы болыңыз және эмоцияға ерік бермеңіз

Қиын мінезді балалар көбінесе мұғалімнің реакциясын бақылап, әдейі ашуландыруы мүмкін. Осындай жағдайда дауыс көтермей, сабырлы үнмен сөйлескеніңіз дұрыс. Балалар сіздің тыныштығыңызды көрсе, өздері де сабасына түседі.

2. Баламен жеке байланыс орнатыңыз

Әр баланың өз мінезі мен қызығушылығы бар. Қиын бала да ерекше назарды қажет етеді. Онымен жеке сөйлесіп, оның не қызықтыратынын, не ұнайтынын білуге тырысыңыз. Мысалы, футболды жақсы көретінін білсеңіз, сабақ арасында сол тақырыпты қозғасаңыз, бала сізге сенім арта бастайды.

3. Кішкентай жетістіктерін міндетті түрде атап өтіңіз

Қиын балаларды тек жазалап, ескерту жасап қою нәтиже бермейді. Керісінше, бала бір дұрыс әрекет жасаса — ұсақ-түйек болса да, оны атап өтіп, мақтау керек. Бұл баланың өз-өзіне деген сенімділігін арттырады және дұрыс мінез-құлықты қайталауға ынталандырады.

4. Ережелер мен шектеулерді нақты белгілеп қойыңыз

Балаларға қай әрекет дұрыс, қайсысы дұрыс емес екенін алдын ала түсіндіріңіз. Ең бастысы — бұл ережелерді әрқашан біркелкі ұстану керек. Бүгін рұқсат етіп, ертең тыйым салу балаға түсініксіз болады.

5. Мінез-құлықтың себебін анықтауға тырысыңыз

Көп жағдайда бала тәртіпсіздігі артында белгілі бір себеп тұрады: үйдегі жағдай, өз-өзіне сенбеу немесе ішкі күйзеліс. Ашық сұрақтар қойып, «Саған не қиын болып жүр?»

деп сөйлесіңіз. Кейде жай ғана тыңдау да жеткілікті.

6. Үлкен тапсырманы бөлшектеп беріңіз

Қиын балаға бірден үлкен, күрделі жұмыс жүктеу нәтиже бермеуі мүмкін. Оның орнына тапсырманы бірнеше шағын кезеңге бөліп, біртіндеп орындауға ұсыныңыз. Бала әр кезеңді аяқтаған сайын өзін жеңіске жеткендей сезінеді.

7. Тынығу уақыты мен жеке кеңістік беріңіз

Эмоциясы қатты қозған балаға 2-5 минут тынығу мүмкіндігін берген жөн. Ол үшін арнайы тыныш бұрыш немесе «тынығу аймағы» ұйымдастыруға болады. Бұл — жазалау емес, керісінше баланың өз-өзін ретке келтіру тәсілі.

8. Топтық жұмысқа тарту және жауапкершілік беру

Қиын балалар кейде өздерін топтан тыс сезінеді. Оларды арнайы бір топқа қосып, мысалы, көшбасшы ретінде шағын міндет беру арқылы жауапкершілік арттыруға болады. Бұл әдіс олардың өзін маңызды сезінуіне көмектеседі.

9. Сынып ережелерін балалармен бірге құрастырыңыз

Тәртіп ережелерін мұғалім өзі ғана белгілеп қойса, балалар оны қабылдамауы мүмкін. Ал егер ережені сыныппен бірге талқылап, әр бала өз ұсынысын айтса, олар бұл шектеулерге құрметпен қарайды және орындауға тырысады.

10. Күн сайын қысқа тілдесуді әдетке айналдырыңыз

Баламен тек сабақ үстінде ғана емес, үзілісте де амандасып, хал-жағдайын сұрау көп нәрсені өзгерте алады. «Қалайсың?», «Көңіл-күйің қалай?» деген сияқты қарапайым сұрақтар арқылы бала өзін бағалы сезінеді және сізге ашық болады.—Егер осы мәтінді сайт үшін немесе әлеуметтік желіге бейімдеу қажет болса, хабарлаңыз. Нұсқаларын дайындап беремін.